

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

REGLEMENTĂRI PRIVIND SIGURANȚA PE PÂRȚIILE DE SCHI

studiu documentar

februarie 2025

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților. Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă. Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa: <http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2024>

Documentare și sinteză: Virgilia Ioan
Consilier parlamentar - Direcția studii și documentare legislativă
Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București
Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350,
E-mail: doc@cdep.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	4
AUSTRIA	6
FRANȚA	13
ITALIA.....	20
POLONIA.....	24
SLOVENIA.....	26
Webografie.....	30

INTRODUCERE

La elaborarea prezentului materialului documentar având ca temă „prevenția și siguranța pe pârtiile de schi” au fost utilizate informații și date provenind din variate resurse online, sintetizate în principal din legislația accesată pe portaluri legislative naționale, site-uri web oficiale, din analize, rapoarte, articole, precum și din resursele Centrului European pentru Cercetare și Documentare Parlamentară al Parlamentului European ([ECPRD](#)).

Federația Internațională de Schi ([FIS](#)) este o asociație de federații naționale din peste 140 de țări, recunoscută de Comitetul Internațional Olimpic, care coordonează disciplinele olimpice schi alpin, schi fond, sărituri cu schiurile, combinata nordică, schi acrobatic și snowboarding, inclusiv stabilirea regulilor internaționale de concurs. [Cele zece reguli FIS](#) – Codul de conduită FIS sau “Decalogul schiorului” – sunt unanim recunoscute pe plan mondial ca fiind fundamentele comportamentului schiorilor pe pârtie, aplicându-se tuturor schiorilor și snowboarderilor, indiferent de vârstă sau experiență:

- **Regula 1: Respectul pentru ceilalți.** Un schior sau un snowboarder trebuie să se comporte astfel încât să nu pună în pericol sau să prejudicieze alte persoane.
- **Regula 2: Controlul vitezei.** Un schior sau snowboarder trebuie să se deplaseze controlat. Acesta trebuie să își adapteze viteza și modul de a schia /de a face snowboard în funcție de abilitățile personale și de terenul, zăpada și vremea existente, precum și de densitatea traficului.
- **Regula 3: Alegerea traseului.** Un schior sau snowboarder care vine din spate trebuie să-și aleagă traseul astfel încât să nu-i pună în pericol pe cei din față.
- **Regula 4: Depășirea.** Este permisă orice depășire din stânga, dreapta, sus sau jos, cu o singură condiție: întotdeauna să rămână spațiu suficient pentru manevrele (chiar și cele neașteptate) ale schiorului ocolit/depășit.
- **Regula 5: Intrarea, pornirea și deplasarea ascendentă.** Un schior sau un snowboarder care intră pe o pârtie marcată, care pornește din nou după o oprire sau care se deplasează ascendent pe pârtie trebuie să manifeste maximă atenție, astfel încât să nu-i pună în pericol pe alții sau pe sine.
- **Regula 6: Staționarea pe pistă.** Cu excepția cazului în care este absolut necesar, un schior sau un snowboarder trebuie să evite oprirea pe pistă, în locuri înguste sau acolo unde vizibilitatea este redusă. După o căzătură într-un astfel de loc, un schior sau un snowboarder trebuie să se îndepărteze de pistă cât mai curând posibil.
- **Regula 7: Urcarea și coborârea.** Un schior sau snowboarder care urcă sau coboară pe jos (fără schiuri) trebuie să se mențină pe marginea pistei.
- **Regula 8: Respectarea semnelor și marcajelor.** Un schior sau snowboarder trebuie să respecte toate semnele și marcajele.

- **Regula 9: Asistență.** În caz de accident, fiecare schior sau snowboarder este obligat să acorde asistență.
- **Regula 10: Identificarea.** Fiecare schior sau snowboarder, indiferent dacă este martor sau parte responsabilă, trebuie să facă schimb de nume și adrese în urma unui accident și să se identifice la solicitarea autorităților.

În ansamblu, satisfacerea cerințelor de siguranță generează responsabilități în legătură cu:

- delimitarea, întreținerea, marcarea și protejarea pistelor și traseelor de schi;
- organizarea unui serviciu permanent de salvare, cu atribuții specifice pe părțile marcate, pentru acordarea primului ajutor și transportul de urgență;
- furnizarea de informații către utilizatorii pârtiei care să conțină: aspectul și gradul de dificultate al pârtiilor și traseelor de schi, prognoze meteo și avertismente legate de pericolul de avalanșe.

Aceste responsabilități incumbă autorităților locale, operatorilor de transport pe cablu, școlilor de schi/instructorilor/monitorilor, dar și practicanților de schi și snowboard.

Regulile FIS sunt considerate obligatorii pe orice domeniu schiabil omologat și amenajat și sunt transpuse în legislația din România în Capitolul 4 din [Normele din 5 octombrie 2001 privind omologarea, amenajarea, întreținerea și exploatarea pârtiilor și traseelor de schi pentru agrement](#), emise de Ministerul Turismului în baza art.11 al [Hotărârii Guvernului nr.263/2001](#). Pe lângă cele două acte normative menționate, aspecte privind siguranța pe părțile de schi intră, în principal, sub incidența:

- [Ordonanței Guvernului nr.58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România](#);
- [Hotărârii Guvernului nr.77/2003 privind instituirea unor măsuri pentru prevenirea accidentelor montane și organizarea activității de salvare în munți](#);
- [Ordonanței Guvernului nr.88/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență](#);
- [Legii nr.526/2003 pentru aprobarea Programului național de dezvoltare a turismului “Schi în România”](#).

AUSTRIA

În Austria, regulile Federației Internaționale de Schi (FIS) nu reprezintă nici dreptul cutumiar, nici legi consacrate, ci servesc mai degrabă pentru a specifica și rezuma obligațiile de diligență pe care schiorii trebuie să le respecte. Curtea Supremă (OGH) nu recunoaște aceste reguli sportive ca norme legale, dar le consideră o compilație importantă a îndatoririlor de diligență pe care schiorii trebuie să le respecte atunci când practică acest sport.¹

Majoritatea schiorilor și snowboarderilor folosesc pârtii amenajate, care pot deveni destul de aglomerate în anumite perioade. Atunci când au loc accidente, iar instanțele trebuie să stabilească ulterior vinovăția, acestea iau în considerare respectarea celor 10 reguli FIS, care au la bază principiul considerației reciproce și se aplică tuturor participanților de pe pârtie. Astfel, o persoană care încalcă regulile FIS este considerată vinovată și trebuie să suporte consecințele juridice (plata de despăgubiri sau condamnare pentru infracțiunea de vătămare corporală).²

Landul Tirol – extrase din [Ghidul de schi de tură, 2022](#)

Din anii '90, schiul de tură a devenit din ce în ce mai popular ca alternativă la „schiul pe telescaun”. De asemenea, escaladarea pârtiilor în scopuri de antrenament sau recreative a devenit tot mai populară. Creșterea puternică și continuă a numărului de persoane active este o expresie a interesului deosebit și a nevoii sociale pentru exerciții sportive, recreere activă și activități de petrecere a timpului liber în timpul iernii. În acest context, au existat din ce în ce mai multe plângeri cu privire la persoanele aflate pe pârtii, care obstrucționează coborârea schiorilor și a snowboarderilor, precum și cu privire la desfășurarea lucrărilor de întreținere a instalațiilor pe cablu, care pot pune în pericol persoane și pot distruge pârtiile. Ca regiune a sporturilor montane și de schi, landul Tirol este dedicat schiului de tură și schiului de pistă. Acest sport are în Tirol o valoare deosebită ca experiență sigură în natură, pentru recreere și pentru promovarea sănătății și a condiției fizice în aer liber. În 2006, în cadrul unei anchete desfășurate în parlamentul landului Tirol, s-a ajuns la un consens cu grupurile de interese cu privire la [cele zece recomandări pentru turiștii de pe pârtii formulate de Consiliul austriac de administrație pentru siguranța alpină](#).

¹ Dreptul austriac este, în principal, un drept scris, statutar, pozitiv (*gesetztes Recht*). În schimb, dreptul cutumiar are doar un rol foarte limitat. Hotărârile instanțelor superioare au o mare importanță, definind orientări esențiale pentru aplicarea legii; totuși, această jurisprudență nu este recunoscută în mod oficial ca izvor de drept, https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-at-maximizeMS-ro.do?member=1

² <https://www.sportaustria.at/de/ueber-uns/struktur-und-organisation-des-sports-in-oesterreich>

Pentru a organiza turismul pe pârtie în condiții cât mai sigure posibil și pentru a obține o largă acceptare, departamentul pentru sport din cadrul guvernului de land a colaborat cu grupurile de interes pentru a dezvolta modelul tirolez de turism pe pârtie „Safe & Fair”.³

Modelul tirolez de turism pe pârtie „Safe & Fair” se bazează pe principiul respectului reciproc și al corectitudinii în sport și cuprinde în esență trei piloni principali:

- respectarea celor 10 reguli ale turismului pe pârtie și a celor 10 reguli FIS;
- semnalizarea pârtiilor de turism cu ajutorul sistemului tirolez de orientare, ca măsură de dirijare fluxului de schiori;
- pentru schi nocturn, toaletarea pârtiilor în prealabil, pentru a asigura o practică sportivă sigură.

Landul Tirol susține financiar măsurile și lucrările de semnalizare, ca parte a programului [Bergwelt Tirol - Miteinander Erleben](#).

Cele 10 reguli de turism pe pârtie sunt echivalentul regulilor FIS și au fost elaborate de Consiliul austriac de administrație pentru siguranța alpină (ÖKAS), în cadrul unei mese rotunde cu părțile interesate. Acestea constituie baza pentru practicarea în siguranță și fără riscuri a turismului pe piste. Panoul cu cele 10 reguli privind turismul pe piste trebuie să fie vizibil la intrarea pe fiecare traseu; de asemenea, fiecare regulă va avea o pictogramă, în scopul de a spori atenția dar și de a avertiza. Indicațiile oferite participanților la turismul pe piste sunt:

1. *Respectați indicatoarele de avertizare și reglementările locale.*
2. *Deplasarea pe piste proaspăt refăcute se va face doar pe margine.*
3. *Urcarea se face doar pe marginea pistei, unul în spatele celuilalt.*
4. *Asigurați-vă vizibilitatea.*
5. *Este interzis accesul câinilor pe pârtii.*
6. *Respectați restricțiile de acces.*
7. *Părăsiți piste seara la ora specificată de compania de telecabine.*
8. *Traversați pista numai în puncte vizibile și la o distanță suficientă unul față de celălalt.*
9. *La urcare, utilizați doar traseele /piste special amenajate.*
10. *Utilizați parcările special amenajate.*

Angajarea răspunderii

Deținătorul pistei este persoana care suportă costurile de amenajare și întreținere a unei piste de tură și/sau are dreptul de a dispune de aceasta. Persoana autorizată să dispună de aceasta trebuie să fie considerată deținătorul pistei, în temeiul [§1319a Cod civil](#). Deținătorul pistei este răspunzător pentru daunele cauzate de utilizatorii pistei în cazul în care deținătorul pistei poate fi acuzat de neglijență. În cazul utilizării autorizate

³ <https://www.tirol.gv.at/sport/bergsport/bergsportfuehrerwesen/>

a unui traseu de tură pe pârtie de către turiști, deținătorul traseului este răspunzător numai în caz de neglijență gravă. Cei care amenajează pârtiile beneficiază de „răspundere redusă” (*Haftungsprivileg*). Deținătorul pârtiilor, de obicei operatorul domeniului schiabil în cazul pârtiilor de schi de tură, este persoana de contact pentru cererile de despăgubire. Proprietarii de terenuri sunt răspunzători numai dacă sunt și administratori de trasee (pentru schiul de tură).

Orele de deschidere a pârtiilor și pistelor de tură trebuie anunțate în zona de acces a domeniului schiabil, de exemplu pe panoul panoramic sau pe canalele de informații generale ale domeniului schiabil, în special pe site-ul internet.

O pistă de tură pe pârtie este în funcțiune numai dacă pista corespunzătoare este, de asemenea, în funcțiune. În cazul în care pista nu este în funcțiune (este închisă), nici pista de tură pe pârtie nu va funcționa. În cazul în care celor care schiază pe pârtie, se aplică aceleași reguli în ceea ce privește orele de funcționare.

Operatorul de trasee este nu numai îndrituit de a închide total sau parțial o pistă de tură pe durata situației periculoase, dar este chiar obligat să facă acest lucru.

Operatorul nu-i poate exclude de la utilizarea domeniului schiabil pe turiștii de pe pârtii care nu respectă normele; în această privință, nu există nicio diferență între exploatarea pârtiilor și nerespectarea normelor FIS de către schiori sau snowboarderi. Depinde de fiecare caz în parte dacă și cum un angajat al telecabinei intervine. Se recomandă informarea, educarea și sensibilizarea, precum și crearea de oferte atractive corespunzătoare prin intermediul unor trasee bine organizate și semnalizate pentru turul pârtiilor. De asemenea, se recomandă ca afișarea și publicitatea regulilor de orientare pe pârtie să se facă în locuri vizibile și la începutul traseului.

Pârtiile de schi de tură sunt proiectate pentru urcarea cu schiuri de tură și create pentru o viteză de mers corespunzătoare. Coborârea cu schiurile pe o pistă de schi de tură nu numai că nu este prevăzută, dar este interzisă și constituie o utilizare necorespunzătoare a pistei. O pistă de schi de tură trebuie clasificată ca „traseu de schi” și tratată în consecință, dar în sens invers, nu pentru coborâre, ci pentru urcare. Clasificarea ca traseu de schi (pentru urcare) înseamnă, prin urmare, că nu sunt necesare măsuri de siguranță, cu excepția protecției împotriva avalanșelor. Datorită vitezei reduse, schiorii care urcă nu numai că pot recunoaște în orice moment orice pericol, cu excepția pericolului de avalanșă, dar îl pot și evita sau depăși. Prin urmare, pistele de schi de tură, ca și traseele de schi, ar trebui să fie protejate numai împotriva pericolului de avalanșă. În timpul pregătirii cablului, pista de tură pe pârtia respectivă (ca o pârtie) trebuie oricum să fie închisă.⁴

⁴ Cadru juridic pentru schiul de tură, <https://alpinesicherheit.at/rechtliche-rahmenbedingungen-fuer-skitourengeher/>

În cazul în care un schior care coboară cade în direcția unui schior care se află pe pista de urcare la marginea pistei, compania de transport pe cablu nu este răspunzătoare, dar răspunderea trebuie clarificată între cele două persoane implicate. Conform jurisprudenței, persoana care coboară nu se poate apropia de marginea pistei decât cu atenția și viteza corespunzătoare încă de la început, astfel încât să nu pună în pericol persoanele care stau sau merg pe marginea pistei, cum ar fi alpiniștii. Schiorii de coborâre și de urcare trebuie să respecte normele FIS, precum și normele privind turismul pe pârtii și, în cazul unei coliziuni, trebuie să soluționeze problema în instanță. Acesta este exclusiv un litigiu juridic între cei implicați; deținătorul pistei sau al traseului de tură pe pârtie nu este răspunzător.

În plus, schiorii de coborâre trebuie să se aștepte întotdeauna ca una sau mai multe persoane să rămână la marginea pistei sau să urce una după alta (regula FIS 7) și, prin urmare, trebuie să își aleagă banda, stilul de schi și viteza în consecință (regulile FIS 2 și 3). Operatorii zonelor de schi nu sunt obligați să asigure siguranța sau avertizarea persoanelor care stau la marginea pârtiei și urcă, în special a celor care merg pe pârtie. Cu toate acestea, sunt recomandate panouri de avertizare în fața porțiunilor înguste.

În conformitate cu regula FIS 4 privind deplasarea pe piste, acestea trebuie să fie traversate numai „în puncte clare și la o distanță suficientă între ele”. Traversarea unei piste la urcare nu este recomandată și ar trebui evitată dacă este posibil. Traversarea pistelor necesită o atenție sporită din partea schiorilor care coboară (de exemplu, reducerea vitezei în timp util etc.) și poate afecta fluxul obișnuit al traficului. Cu toate acestea, din cauza geometriei pistei, poate fi inevitabil și necesar un ajutor de orientare de la o margine a pistei la cealaltă. În orice caz, traseele de schi de tură care traversează piste necesită o semnalizare adecvată și o monitorizare periodică a semnelor de informare și de traversare, la fel ca un traseu de iarnă care traversează o pistă. În cazul unei coliziuni, este vorba în primul rând de un litigiu juridic de traversare/coborâre între persoanele implicate. Instalarea unui dispozitiv de orientare pentru traversarea unei pârtii nu îi scutește pe schiorii care urcă de maximă prudență, atenție și de respectarea regulilor de traversare a pârtiei, la fel cum schiorii care coboară trebuie să își aleagă banda, stilul de schi și viteza corespunzătoare (regulile FIS 2 și 3).

Cu toate acestea, în anumite situații, operatorul zonei de schi poate fi nevoit să demonstreze că indicatoarele de informare și de trecere au fost instalate corespunzător și că „banda de trecere” a fost creată în mod corespunzător și profesionist (de exemplu, vizibilă în timp util).

Regimul de taxare

Operatorii zonelor de schi au dreptul să perceapă o taxă pentru folosirea pârtiilor, dar aceasta poate fi impusă numai în baza legii. De regulă, acest lucru se face prin intermediul unei taxe de parcare sau al unui bilet de tur care include utilizarea unui lift și/sau a pistei ca instalație sportivă efectivă. **Emiterea unui card turistic (care autorizează, de asemenea, utilizarea pistei) creează un contract între operator și turiștii de pe pistă, ceea ce duce la obligații pentru operator (de exemplu, siguranță, marcaj etc.), obligații care nu incumbă în absența unui contract.** Operatorul unui traseu de tură pe pârtie este, în general, responsabil doar pentru siguranța împotriva avalanșelor. Nu există nicio altă obligație de a asigura siguranța, chiar dacă se percepe o taxă. Cu toate acestea, în principiu, operatorii de domenii schiabile trebuie să analizeze dacă este convenabil să „taxeze” utilizarea unei pârtii de schi și să creeze astfel o relație contractuală cu o răspundere sporită și o sarcină a probei inversată, sau dacă să renunțe la această taxă și să suporte doar răspunderea redusă (*Haftungsprivileg*) a proprietarului pârtiei, cu orice sarcină a probei din partea turiștilor.

Taxa de parcare este percepută doar pentru utilizarea zonei de parcare. Răspunderea operatorilor de zone de schi în calitate de utilizatori autorizați ai parcării se referă la asigurarea parcării, inclusiv a accesului și a ieșirii, împotriva pericolelor atipice, de exemplu înghețul. În cazul în care un operator de zonă de schi percepe o taxă de parcare pentru utilizarea parcării în vederea efectuării unui tur de pârtie, contractul și răspunderea se referă numai la parcare și nu poate fi invocată nicio răspundere pentru traseul turului pârtiilor sau pentru orice obligație de a asigura siguranța în afara parcării. **Operatorii domeniului schiabil sunt răspunzători (numai) pentru semnalizarea avalanșelor pe traseul turului pe pârtii, chiar dacă se percepe o taxă de parcare.** Utilizarea parcării contra cost este inclusă în regula 10 privind turul pe pârtii. Orice taxă trebuie să fie clar dedicată și declarată ca fiind o taxă pentru utilizarea parcării și pentru gestionarea zonei și nu pentru utilizarea infrastructurii traseului de tură pe pârtie sau a pârtiei.

Săniușul, obligația de a purta cască și limitele consumului de alcool

Săniușul pe o pârtie de schi de coborâre nu este interzis, în principiu. Cu toate acestea, pista de schi trebuie să fie amenajată separat de pistele de săniuș. În cazul în care separarea spațială nu este posibilă, se recomandă utilizarea unor indicatoare de informare adecvate pentru a avertiza practicanții de săniuș asupra pericolului schiorilor care coboară. Dacă are loc o coliziune, aceasta este o chestiune civilă între sportivii implicați.

Obligația de a purta cască⁵ revine minorilor cu vârste până la 15 ani, în următoarele landuri: Salzburg, Austria Superioară, Stiria, Austria Inferioară, Carintia, Burgenland și Viena; în prezent, în Tirol și Voralberg nu există o reglementare legală, însă sunt făcute recomandări de purtare a căștii. Obligația se aplică pentru schi, snowboard, bob și sanie. Nu sunt prevăzute controale, însă autoritatea locală, poliția locală și personalul de securitate al operatorului sunt autorizate să avertizeze în acest sens și nu sunt aplicabile amenzi.

În Tirolul de Sud, din ianuarie 2022, schiorii sunt obligați să încheie o asigurare de răspundere civilă pentru daune produse terților. Nerespectarea acestei obligații se sancționează cu amendă în cuantum de 100-150 EUR și cu retragerea permisului de schi.⁶

În ceea ce privește consumul de alcool, nu există o reglementare legală, însă operatorii și asociațiile locale de sporturi de iarnă recomandă evitarea consumului de alcool sau consumul în cel mult limita prevăzută pentru traficul rutier, de 0,5 la mie.⁷ De asemenea, în cazul producerii unui accident din cauza stării de ebrietate, societatea de asigurare de răspundere civilă poate refuza să acopere parțial sau integral daunele cauzate. **La nivel local, autoritățile pot reglementa limita consumului de alcool; de exemplu, în Kitzbühel consiliul local a stabilit interdicția de a consuma băuturi alcoolice cu peste 10% alcool în toată zona centrală a orașului**, precum și interdicția de vânzare a băuturilor spirtoase în zilele cu competiții.⁸

Serviciile de salvare

Serviciile de salvare pe pârtia de schi nu sunt reglementate în mod explicit de lege în Austria. Contractul încheiat cu operatorul telecabinei (operatorul de piste) include însă și garanția unui serviciu de salvare pe pârtii, ca obligație contractuală secundară. Operatorul de pârtie trebuie să aibă garanția că este asigurat un serviciu de salvare pe zonele de pârtie dedicate. Aceasta nu înseamnă că operatorul de telecabină (operatorul de piste) trebuie întotdeauna să înființeze singur acest serviciu de salvare. Serviciul de salvare pârtii poate fi asigurat de către operatorul domeniului de schi însuși sau de către un terț autorizat și calificat (Salvamont, Crucea Roșie sau altă organizație medicală). În privința ascensoarelor, cerințele relevante din regulamentele de exploatare trebuie, de asemenea, respectate și respectate.

Îndeplinirea următoarelor sarcini trebuie să fie asigurată printr-un răspuns imediat și adecvat la accidente:

- asigurarea necesară a locului accidentului;

⁵ <https://www.oetk.at/kurse-touren/wintersport/skihelmpflicht/>

⁶ <https://www.versich.at/blog/detail/haftpflicht-und-helmpflicht-auf-der-skipiste/>

⁷ <https://www.verantwortungsvoll.at/alkohol-skipiste/>

⁸ <https://www.derstandard.at/story/3000000203710/kitzbuehel-skifahren-oder-alkohol-was-war-zuerst-da>

- salvarea cât mai rapidă a răniților, inclusiv acordarea primului ajutor necesar;
- comunicarea imediată cu structurile de control pentru organizarea îngrijirilor medicale de specialitate indicate;
- transportul persoanei vătămate (cu Akja, Skidoo, snowcat, telecabină etc.) până la predarea corespunzătoare către o ambulanță a serviciului de salvare la sol sau salvare aeriană.

Stabilirea identității posibilor participanți la accident, asigurarea dovezilor, întocmirea schișelor accidentului etc. nu fac, în general, parte din sarcinile echipei de salvare pe pârtie. Acolo unde este posibil, asistența în acest sens se dovedește adesea a fi foarte utilă pentru cei afectați, dar fără a se recurge la măsuri coercitive specifice poliției.

Personalul și resursele materiale ale serviciului de salvare de pe pârtii depind de condițiile respective ale zonei de schi. Standardul minim este:

- punct de raportare a accidentelor (se recomandă indicarea acestuia pe panouri, în conformitate cu [ÖNORM S4611](#));
- capacitatea și echipamentul de a acorda primul ajutor;
- echipamente de telecomunicații adecvate;
- echipament minim pentru transportul persoanelor accidentate (Akja cu operator calificat).

Există un număr de telefon de urgență pentru salvare montană: 144.⁹

Operațiunile de salvare cu elicopterul, în cazul accidentelor pe pârtii (în pantă), presupun costuri foarte mari, în medie aproximativ 4000 EUR.¹⁰ Asigurarea obligatorie de sănătate nu acoperă costurile transportului cu elicopterul. Fără asigurare privată pentru accidente sau altă protecție de asigurare (de exemplu, membru al Alpine Club sau al *Nature Friends* ori deținerea unei [scrisori de protecție ÖAMTC](#)), salvarea cu elicopterul trebuie plătită de persoana accidentată. De asemenea, persoana accidentată la schi sau snowboard, care trebuie să fie transportată cu Skidoo sau Akia, va suporta costurile de salvare (200-400 EUR).¹¹ Este de menționat că solicitarea echipelor de salvare montană în situații în care nu este vorba despre un accident sau o urgență medicală are ca urmare suportarea de către apelant a tuturor costurilor în cazul în care acesta nu deține niciun fel de asigurare.¹²

Surse informative:

- Consiliul de siguranță alpină austriac, <https://alpinesicherheit.at/das-oekas/>
- Ghidul de siguranță pe pârtiile din Tirol, https://www.bergwelt-miteinander.at/fileadmin/userdaten/Themen/02_winter/Pistentouren/Pistentouren_Tirol_Handbuch_2022.pdf

⁹ <https://notrufnoe.com/pistenrettung/>

¹⁰ https://www.alpenverein.at/portal/service/presse/2024/2024_05_14_Helikopterbergung.php

¹¹ <https://durchblicker.at/artikel/blog/2023/skiunfall-hubschrauberrettung-kosten>

¹² https://www.alpin.de/home/news/14855/artikel wer_zahlt_im_fall_der_faelle.html

- Utilizarea în siguranță a snowmobilelor, <https://www.wko.at/tirol/transport-verkehr/seilbahnen/leitfaden-einsatz-von-motorschlitten-1.pdf>
- Serviciile de salvare, <https://www.wko.at/oe/transport-verkehr/seilbahnen/infoschreiben-pistenrettung-in-oesterreich.pdf> ; <https://www.wko.at/tirol/transport-verkehr/seilbahnen/pistenrettung-tirol>
- Legea telecabinelor, <https://www.bmk.gv.at/themen/verkehr/seilbahn/recht/gesetze.html>
- Asociația ghizilor de sporturi montane, <https://www.bergsportfuehrer-tirol.at/>
- Legea federală de finanțare a sportului, <https://www.ris.bka.gv.at/eli/bqbl/i/2017/100/P1/NOR40195318>
- Aspecte juridice pe pârtiile de schi, <https://konsument.at/skipiste-und-recht>
- Proiectul de regulament pentru pârtii, <https://alpinesicherheit.at/pisten-ordnungs-entwurf-poe/>
- Amenajarea telecabinelor și zonelor de schi în Tirol, <https://www.tirol.gv.at/landesentwicklung/raumordnung/ueberoertliche-raumordnung-1/tourismus/seilbahnen-und-skigebiete/>

FRANȚA

Principalii actori statali cărora le incumbă responsabilitatea pentru siguranța sportivilor sunt:

1. [Ministerul Sporturilor, Tineretului și Vieții Asocative \(MSTVA\)](#) - din 1996 inițiază parteneriate și campanii în domeniul informării și al prevenirii accidentelor montane
2. [Sistemul Național de Observare a Siguranței în Zona Montană \(SNOSM\)](#) este un sistem de captare, validare, procesare și analizare a datelor de accidente care vizează informarea practicienilor și profesioniștilor montani și definirea domeniilor de prevenire la nivel național. Ca atare, misiunile acestuia sunt:
 - să elaboreze statistici în domeniul accidentelor sportive montane și să promoveze circulația datelor și a studiilor în acest domeniu;
 - să realizeze toate studiile și analizele care să permită implementarea campaniilor naționale de prevenire;
 - să comunice informații referitoare la accidentologie și prevenire

SNOSM a fost creat în 1997 de către Ministerul de Interne și Ministerul Sporturilor, în scopul de a înțelege mai bine caracteristicile accidentelor montane. Acțiunea SNOSM este coordonată de Consiliul pentru Sporturi Montane ([CSSM](#)) și funcționează în baza unui protocol semnat între cele două ministere și Școala Națională de Sporturi Montane ([ENSM](#))
3. Direcția Generală Concurență, Consumatori și Combaterea Fraudelor ([DGCCRF](#)) are trei misiuni fundamentale: respectarea concurenței, respectarea calității produselor și serviciilor și corectitudinea tranzacțiilor, precum și protecția consumatorilor

4. Serviciul de Amenajare Turistică Montană ([SEATM](#)) din cadrul Ministerului Transporturilor are ca misiuni: intervenții de reglementare și administrative, consultanță și expertiză în materie de planificare, studii, cercetare și supraveghere tehnologică
5. [Direcția Securitate Civilă](#) din cadrul Ministerului de Interne a fost implicată în campanii de prevenire a accidentelor de vară și de iarnă, în colaborare cu autoritățile și profesioniștii implicați, cu sprijinul efectiv al tuturor prefecturilor din zonele montane
6. Asociația primarilor stațiunilor sportive de iarnă și de vară din Franța ([AMSFSHE](#)) - consiliază autoritățile publice cu privire la toate aspectele administrative, juridice și fiscale legate de organizarea și gestionarea stațiunilor pe care le promovează, prin intermediul comisiei Ski France. AMSFSHE este reprezentată în diferite organisme naționale: Comitetul Finanțelor Locale, Consiliul Național al Turismului și Consiliul Superior al Sporturilor Montane; activitatea acestuia urmărește să asigure dezvoltarea turismului montan și a schiului.
7. Asociația națională a directorilor de pârtii și a responsabililor cu siguranța stațiunilor de sporturi de iarnă ([ADSP](#))
8. Asociația Națională pentru Studiul Zăpezii și Avalanșelor ([ANENA](#))
9. Comisia pentru siguranța consumatorilor ([CSC](#))
10. Federația Franceză de Schi ([FFS](#))
11. Asociația medicilor montani ([AMM](#)).

Cel mai recent ghid practic [Prevenție, siguranță și salvare pe domeniile schiabile](#), realizat în 2022 de Asociația națională a primarilor stațiunilor montane ([ANMSM](#)) și Federația națională de securitate și salvare pe domeniile schiabile (FNSSDS), reprezintă documentul de referință pentru responsabili în materie, care se confruntă cu constrângeri și atribuții specifice. În cele ce urmează, prezentăm succint câteva aspecte din acest document:

Competența asigurării securității pe pârtii

Potrivit prevederilor [Codului general al colectivităților teritoriale](#), primarul este învestit cu competențe de poliție municipală, care sunt exercitate în limitele geografice ale municipalității. Scopul acestor competențe este de a asigura siguranța și securitatea publică în cadrul municipalității. Competențele de poliție aparțin exclusiv primarului și nu pot fi delegate sau concesionate. Municipalityea rămâne răspunzătoare pentru orice prejudiciu care rezultă din activitatea poliției municipale.

Numai primarul are atribuții personale de poliție, pe care nu le poate delega; de asemenea, primarul nu poate încredința atribuții de poliție sectorului privat (de exemplu, o autoritate locală nu poate încheia un contract cu o societate privată în temeiul căruia aceasta din urmă ar fi autorizată să desfășoare anumite activități de supraveghere a ordinii publice în cadrul autorității locale). O autoritate locală nu poate evita răspunderea chiar dacă a delegat executarea fizică a anumitor sarcini; de exemplu, atunci când o autoritate locală delegă operatorului său de teleschi sarcina de a furniza servicii de prevenire și salvare în zonele de schi, această delegare nu poate exonera autoritatea locală de răspunderea pe care o poate avea față de victima unui accident ca urmare a existenței unei culpe care rezultă din insuficiența măsurilor prevăzute pentru prevenirea accidentelor și salvarea victimelor sau a existenței unei culpe în executarea măsurilor menționate.

În această privință, trebuie remarcat faptul că [articolul 121-2 din Codul penal francez](#) prevede: *persoanele juridice, cu excepția statului, răspund penal, în conformitate cu distincțiile făcute la articolele 121-4-121-7, pentru infracțiunile comise în numele lor de către organele sau reprezentanții lor. Cu toate acestea, autoritățile locale și grupările acestora răspund penal numai pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea activităților care pot face obiectul acordurilor de delegare a serviciului public. Răspunderea penală a persoanelor juridice nu o exclude pe cea a persoanelor fizice care sunt autori sau complici la aceleași fapte, sub rezerva dispozițiilor articolului 121-3 al patrulea paragraf.*

Competențele de poliție ale primarului sunt reflectate într-o serie de ordine/regulamente municipale.¹³ Ca parte a rolului său de poliție municipală, primarul este obligat să ia măsuri pentru prevenirea și organizarea salvării montane și trebuie să organizeze serviciul său de salvare. În consecință:

- refuzul primarului de a-și exercita atribuțiile de poliție municipală poate fi ilegal (CAA Bordeaux, Camera a 6-a, 5 martie 2013, nr. 12BX01239: refuzul primarului de a-și exercita atribuțiile de poliție este viciat de ilegalitate în singurul caz în care este de natură să pună în pericol siguranța sau sănătatea publică, în sensul că nu îndeplinește obligația sa de menținere a ordinii publice);
- neutilizarea de către primar a competențelor sale de poliție municipală poate fi culpabilă (Conseil d'Etat, 27 iulie 2015, nr. 367484: o omisiune culpabilă poate rezulta din neutilizarea de către primar a competențelor sale generale de poliție, dar și a competențelor sale speciale de poliție).¹⁴

¹³ De exemplu, Ordinul de stabilire a regulilor de siguranță pe pârtiile de schi din municipalitatea Les Belleville, 2022, <https://static.lesmenuires.com/files/arrete-ski-alpin-anglais.pdf> sau din Saint-Chaffery, <http://cities.reseaudescommunes.fr/cities/99/documents/ftvhpjji900r8xw.pdf>.

¹⁴ https://www.anmsm.fr/sites/default/files/2024-11/Guide%20FNSSDS%20version%202024_1.pdf

În ceea ce privește siguranța și salvarea în zona de schi, managerul sau directorul serviciului de pârtii de schi este reprezentantul competențelor de poliție ale primarului, autorizat prin decret municipal, în temeiul legii. În calitate de responsabil, acesta trebuie să se asigure că măsurile prevăzute în regulamentele municipale privind siguranța pe pârtiile de schi sunt puse în aplicare și, după verificare, decide dacă pârtiile sunt deschise publicului. Primarul nu se poate eschiva de la această responsabilitate. Numirea unui agent nu înlătură responsabilitatea primarului.

Articolul 21 din [Legea nr.1888/2016 privind modernizarea, dezvoltarea și protecția teritoriilor montane](#) prevede că *în cadrul competențelor sale de poliție administrativă definite la articolele L. 2212-1 și L. 2212-2 din Codul general al colectivităților locale, primarul poate încredința unui operator public sau privat de teleschiuri sau de pârtii de schi sau unui administrator de sit nordic sarcini de siguranță pe pârtiile de schi, cu condiția ca acest operator să dispună de echipamente corespunzătoare și de personal calificat. Este responsabilitatea exclusivă a primarului să se asigure că organizarea serviciului acordă prioritate eficienței și rapidității serviciului de salvare prin definirea perimetrului (pârtii, în afara pârtiilor), precum și a echipamentelor și a personalului responsabil de asigurarea acestuia (listă exhaustivă transmisă primarului la începutul sezonului).*

Există două metode de gestionare a misiunilor de siguranță și salvare în zonele de schi: fie prin intermediul unei autorități publice, fie pe bază de acord sau contract de servicii, prin care primarul încredințează aceste misiuni unui operator privat sau public, după caz, în urma unei proceduri de licitație sau a unor contracte publice de servicii pentru îndeplinirea misiunilor de prevenire și salvare în zonele de schi.

Ordinele poliției municipale sunt executorii după transmiterea la prefectură și publicare. Aceste formalități sunt o condiție prealabilă pentru intrarea în vigoare a ordinelor și pentru începerea termenelor de recurs. Ordinele poliției municipale trebuie să fie justificate și să respecte anumite formalități. În exercitarea competențelor lor de poliție, primarii pot fi nevoiți să restricționeze libertatea de circulație a persoanelor. Această măsură se poate dispune numai din motive de prevenire și organizare a serviciilor de urgență, sănătate, ordine și sănătate publică, liniște, siguranță și protecția mediului. Interdicțiile generale și absolute care nu sunt limitate în timp și/sau spațiu sunt ilegale. Interdicțiile nu pot viza sau excepta o categorie de persoane. În afară de câteva excepții, autorizația prealabilă nu este posibilă atunci când sunt vizate libertățile publice.

Accesul vehiculelor motorizate

Circulația autovehiculelor cu motor pe zonele de schi este interzisă, cu excepția unor circumstanțe excepționale. Această prevedere este transcrisă în [articolul L. 362-3 din Codul de mediu](#) care prevede: *deschiderea terenului pentru practicarea sportului motorizat este supusă autorizației prevăzute la articolul L.421-2 din Codul de urbanism. Evenimentele și competițiile sportive cu motor sunt autorizate de către prefect, în condițiile definite prin decret al Consiliului de Stat. Utilizarea în scop recreativ a vehiculelor motorizate destinate circulației pe zăpadă este interzisă, cu excepția terenurilor deschise, în condițiile prevăzute la primul paragraf. Prin excepție, se autorizează transportul clienților cu aceste vehicule către unități turistice aflate la altitudine mare, care oferă servicii de alimentație, în condițiile stabilite prin decret al Consiliului de Stat.*

Responsabilul cu serviciile de securitate pe pârtii

Directorul sau responsabilul cu asigurarea serviciului de securitate pe pârtii este reprezentantul primarului în tot ceea ce ține de pregătire, prevenire, informare, siguranță pe pârtii și salvare în zonele schiabile, cu respectarea mediului. Directorul de pârtii asigură, de asemenea, o misiune de monitorizare a aplicării măsurilor prevăzute în ordinele municipale, înainte și pe durata deschiderii către public a pârtiilor. Acesta este autorizat ca persoană fizică prin decret municipal. Are atribuții tehnice complete cu privire la acțiuni de prevenire, informare, salvare și pază. Adjunctul său (înlocuitorul) trebuie, de asemenea, să fie autorizat prin decret municipal. Directorul de pârtii este responsabil în special cu asigurarea implementării planurilor de urgență (municipale și departamentale) și dispune de autoritatea necesară pentru a-și îndeplini misiunile de:

- organizare a operațiunilor de salvare (inclusiv salvarea în caz de avalanșă);
- securizare a pârtiilor (marcaj, semnalizare și protecție, respectarea regulilor de mediu);
- organizare a tuturor operațiunilor legate de zăpadă și avalanșă;
- pregătire a pârtiilor (amenajare, toaletare, zăpadă);
- informare a publicului;
- monitorizare a pârtiilor înainte de accesul publicului;
- participare la inspecții de siguranță;
- identificare a comportamentelor riscante și a măsurilor care trebuie luate pentru a le combate;
- implementare a campaniilor naționale de prevenire.

Serviciul de pârtii trebuie să aibă capacitatea corespunzătoare, respectiv resursele umane și materiale necesare îndeplinirii atribuțiilor sale. Personalul responsabil cu prevenirea, salvarea și securitatea pe domeniul schiabil al stațiunilor va deține [certificat național de salvator de schi \(pisteur-secouristes\)](#) și, în funcție de specificul domeniului schiabil, anumite calificări asociate. În cazul în care, în mod cu

totul excepțional, primarul se află în imposibilitatea dovedită de a avea acest personal calificat de schi-salvator, va lua legătura cu Prefectul după consultarea Federației, pentru ca soluțiile cele mai potrivite să fie examinate în conformitate cu prevederile organizatorice departamentale pentru salvare. Lista cu persoanele angajate și calificările acestora se ține la zi de către directorul de pârtii, care o prezintă anual primarului și comisiei municipale de siguranță.

Costurile legate de salvare

Municipalitățile au dreptul de a solicita părților implicate sau beneficiarilor acestora rambursarea costurilor operațiunilor de urgență desfășurate, ca urmare a practicării oricărei activități sportive sau de agrement pe raza teritorială respectivă, având obligația de a emite și de a publica un decret municipal care să prevadă condițiile de rambursare a cheltuielilor, locurile unde se practică activități sportive, precum și toate detaliile necesare. Înainte de aceasta, adunarea deliberativă a comunității va decide cu privire la rambursarea cheltuielilor de salvare, luând în considerare următoarele: principiul rambursării costurilor de ajutor; activitățile vizate; cuantumul; metodele de recuperare.

De asemenea, municipalitățile sunt obligate să informeze publicul cu privire la condițiile de aplicare a costurilor de urgență, prin afișarea de anunțuri în locurile cele mai potrivite pentru utilizatori (serviciile de pe pârtii, teleschi, birou de turism, primărie, școli de schi etc.), precum și acolo unde sunt afișate instrucțiunile de siguranță, conform articolului [L.221-2-7° din Codul municipalităților](#).

Întocmirea planurilor de salvare

Planurile de salvare pe domeniile schiabile trebuie să fie adaptate circumstanțelor locale; plasat în responsabilitatea primarului, întocmit de directorul serviciului de pârtii, care asigură comanda operațiunilor de salvare, acest plan de salvare specific domeniului schiabil se prezintă comisiei municipale de specialitate. Planul stabilește cadrul general de organizare a serviciilor de salvare în domeniul schiabil al municipiului (municipiilor), iar dezvoltarea și aplicarea acestuia se află sub autoritatea primarului. Acest plan face parte din schița de bază a Planului departamental de salvare montană și constituie un document de referință local pentru toate părțile interesate.¹⁵

Planul de salvare municipal este distinct de planul de salvare pentru domeniul schiabil. Acesta se adaugă în organizarea generală a eforturilor de ajutorare în cazul unui incident grav, pentru a asigura, sub autoritatea primarului, misiunile de salvagardare și sprijinire a populației. În această calitate, primarul joacă un rol major în gestionarea unui eveniment semnificativ care afectează sau este susceptibil să

¹⁵ De exemplu, Chamonix-Mont-Blanc, https://www.chamonix.fr/wp-content/uploads/2025/01/plan_communal_de_sauvegarde_2025.pdf

afecteze populația de pe teritoriul său (hazard climatic, avalanșă, alunecare de teren, eveniment într-o clădire sau pe un teren, violențe etc.).

Surse de informare:

- Siguranța schiorilor, <https://www.sports.gouv.fr/assurer-la-securite-des-skieurs-la-campagne-prevention-montagne-hiver-2559>
- Asociația profesională a operatorilor domeniilor de schi, <https://www.domaines-skiables.fr/domaines-skiables-francais/la-securite-sur-les-pistes/>
- Reglementarea juridică a pâtiilor de schi, <https://www.adsp.org/reglementation-juridique-domaine-skiable>
- Campanii de prevenție inițiate de Ministerul Sporturilor, <https://www.sports.gouv.fr/prevention-montagne-hiver-kit-de-communication-1294>
- Echipamentul de siguranță la schi, <https://www.sports.gouv.fr/pratiquer-l-hiver-materiel-et-securite-691>
- Federația Franceză de Ski, <https://ffs.fr/la-federation-sengage/prevention-sante/>
- Medicii montani, <https://www.mdem.org/prevention-sport-dhiver>
- Răspunderea în cazul unui accident la schi, <https://www.avocats.paris/actualites-et-evenements/article/accidents-de-ski-qui-est-responsable>
- Răspunderea civilă pe pâtiile de schi, https://www.domaines-skiables.fr/media/cms_page_media/415/RESP%20CIV%20PISTES%20EXEMPLES%202.pdf
- Propunere de rezoluție pentru obligativitatea purtării căștii de ski, https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/textes/l16b2168_proposition-resolution
- Codul turismului – teleschiuri și pâtiile de schi, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006074073/LEGISCTA000006158405/
- Campania națională de prevenție pe pâtiile de schi 2023, <https://www.sports.gouv.fr/sites/default/files/2023-04/dossier-de-presse-pr-vention-hiver-2023-4943.pdf>
- Protecția consumatorului și accidente la schi, https://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/cnc/Avis_CSC/2006_Avis_Accidents_ski.pdf
- Ordin privind formarea specifică a monitorului de ski, https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000048264316
- Prévention, sécurité, secours sur les domaines skiabls, https://www.anmsm.fr/sites/default/files/2024-11/Guide%20FNSSDS%20version%202024_1.pdf

ITALIA

În Italia, siguranța schiorilor este reglementată printr-o serie de acte normative, care includ legi, reglementări regionale și norme tehnice. Iată câteva dintre cele mai importante acte normative care reglementează siguranța schiorilor:

1. [Legea nr. 363/2003 privind măsuri de siguranță în practicarea sporturilor de iarnă](#) este principalul act normativ care stabilește reguli privind delimitarea zonelor de practicare a sporturilor de iarnă, siguranța în practica necompetitivă a sporturilor de iarnă de coborâre și de fond, inclusiv principiile fundamentale pentru managementul sigur al zone schiabile, încurajând dezvoltarea activităților economice în locații montane, cu o atenție crescândă pentru protecția mediului.

În ceea ce privește **obligațiile managerilor pârtiilor de schi**, legea prevede următoarele:

- Conducătorii zonelor delimitate se asigură că utilizatorii pot practica activități sportive și recreative în condiții de siguranță, asigurându-se că pantele pantelor stabilite la nivelul regiunilor sunt sigure. **Managerii au obligația de a proteja utilizatorii de obstacolele prezente de-a lungul pârtiilor prin folosirea unei protecții adecvate pentru schi.** De asemenea, managerii obligați să asigure salvarea și transportul persoanelor accidentate de-a lungul pantelor, spre locuri accesibile la cele mai apropiate centre de asistență medicală sau camere de urgență, furnizând anual autorității regionale lista analitică a accidentărilor survenite pe pârtiile de schi și indicând, acolo unde este posibil, și dinamica accidentelor în sine. **Datele colectate de regiuni sunt transmise anual Ministerului Sănătății. Cu excepția cazului în care fapta constituie infracțiune, încălcarea prevederilor referitoare la salvare și transport în caz de accidente se sancționează amendă în cuantum de 20.000-200.000 EUR (art.3).**
- **Managerii zonelor schiabile amenajate, cu excepția zonelor pentru schi fond, sunt responsabili civil pentru regularitatea și siguranța funcționării pârtiilor** și nu pot permite deschiderea acestuia pentru public fără încheierea unui contract de asigurare specific în scopul răspunderii civile pentru daune produse utilizatorilor și terților pentru evenimente care decurg din responsabilitatea managerului în legătură cu utilizarea zonelor menționate. În cazul nerespectării acestei prevederi, se aplică amendă în cuantum de 20.000 - 200.000 EUR (art.4).
- **Pentru finanțarea campaniilor anuale pentru promovarea siguranței în practicarea sporturilor de iarnă, se alocă suma de 500.000 EUR pe an, începând cu anul 2003 (...).** 2. În limita a 20%, ministrul educației și CONI convin asupra inițiativelor menite să disemineze cunoașterea clasificărilor pârtiilor, a semnelor și a regulilor de conduită prin încheierea de acorduri corespunzătoare și prin organizarea unor campanii de informare în școli, care

să se desfășoare și în timpul programului școlar normal. În vederea realizării acestor obiective, administratorii domeniilor schiabile amenajate sunt obligați să afișeze documentele referitoare la clasificarea și semnalizarea pârtiilor și la regulile de conduită prevăzute de lege, garantând o vizibilitate adecvată (art.5).

2. [Decretul legislativ nr.40/2021 privind măsuri de siguranță în practicarea sporturilor de iarnă](#) modifică și completează Legea nr.363/2003. În privința regulilor pe care trebuie să le respecte utilizatorii pârtiilor de schi, decretul prevede următoarele:

- La practicarea sporturilor schi alpin, snowboarding, telemark, sănii și bob, persoanele cu vârste sub 18 ani sunt obligate să poarte cască corespunzătoare; nerespectarea acestei prevederi atrage amendă în cuantum de 100-150 EUR. *În termen de trei luni de la data intrării în vigoare a prezentului decret, ministrul sănătății, de comun acord cu ministrul infrastructurii și transporturilor, după consultarea organului competent al CONI, stabilește prin dispoziție proprie caracteristicile tehnice ale dispozitivului de protecție. căștile menționate la alineatul (1) și determină metodele de omologare, evaluările conformității producției și controalele adecvate (ținând cont de legislația aplicabilă și, în special, de dispozițiile [Regulamentului \(UE\) 2016/425](#) privind echipamentul individual de protecție).* Operatorul economic care importă sau produce în vederea comercializării ori comercializează căști de protecție de un tip care nu corespunde caracteristicilor indicate în decret este sancționat cu amendă de 5.000 - 100.000 EUR (art.17).
- În art.18-29 sunt prevăzute regulile de deplasare pe pârtii, obligațiile schiorilor de a acorda prioritate și prim-ajutor, intervenția poliției și a serviciilor de salvare etc.
- **Articolul 30 statuează obligația schiorului care folosește pârtia de schi de a deține o asigurare de răspundere civilă** pentru daune sau vătămări cauzate terților. Administratorul zonelor schiabile amenajate, cu excepția celor rezervate schiului de fond, este obligat să pună la dispoziția utilizatorilor, la achiziționarea biletului de tranzit, o **poliță de asigurare de răspundere civilă pentru daune produse persoanelor sau lucrurilor**.
- Este interzis schiatul în stare de ebrietate (corespunzător cu prevederile Codului rutier) sau sub influența consumului de substanțe psihoactive. Organele de control abilitate, respectând confidențialitatea personală și fără a prejudicia integritatea fizică, pot supune schiorii la evaluări sau teste ne-invasive, folosind inclusiv dispozitive portabile.
- Articolul 33 prevede regimul sancționator.

Serviciul de salvare montană

Corpul Național de Salvare Alpină și Speologică (CNSAS) este o structură a [Clubului Alpin Italian](#) care desfășoară servicii de salvare în zone muntoase sau accidentate; CNSAS a fost înființat în 1954 și a devenit serviciu de utilitate publică în 2011.

Salvarea de urgență alpină se activează prin apelarea la numărul național de urgență 118, la care răspunde Serviciul Medical de Urgență (SSUEM), care are sarcina de a coordona întregul proces de asistență medicală de urgență în afara spitalelor. De asemenea, este disponibilă aplicația GeoResQ, dezvoltată de Clubul Alpin Italian.

Fiecare regiune determină în mod diferit contribuția pe care trebuie să o plătească utilizatorul pentru activitatea de salvare. Regula generală este că serviciile de urgență sunt gratuite și acoperite integral de Serviciul Național de Sănătate. Această regulă se aplică în toată Italia, cu excepția Valle d'Aosta, Piemont, Lombardia, Trentino, Alto Adige și Veneto. În regiunile alpine, intervenția este contra cost doar dacă salvarea nu are ca rezultat spitalizarea pacientului.

Legea italiană a reglementat următoarea situație prin articolul 11 din [Decretul prezidențial din 27 martie 1992](#): *"Costurile de transport și serviciile de salvare sunt suportate de Serviciul Național de Sănătate numai dacă transportul este aranjat de centrul de operațiuni și impune internarea pacientului. Aceste costuri sunt suportate și de Serviciul Național de Sănătate chiar și în absența internării determinate de analizele efectuate la urgență. Serviciul Național de Sănătate răspunde și de transferurile între locațiile spitalicești amenajate de spital."*

În virtutea acestei prevederi de reglementare, multe regiuni din nordul Italiei au reglementat că numai serviciile de urgență care implică spitalizarea pacientului într-o unitate spitalicească sunt acoperite de Serviciul Național de Sănătate. În acest fel, apelul la 118, cu activarea Serviciului de Urgență din motive nejustificate, precum lipsa unei situații periculoase sau lipsa justificărilor medicale, atrage asupra utilizatorului suportarea costurilor intervenției. În cadrul apelurilor neadecvate ar putea fi incluse (ca în Piemont și Veneto) utilizarea de echipamente tehnice inadecvate, nerespectarea instrucțiunilor, interdicțiilor sau limitărilor, precum și alegerea rutelor care nu sunt potrivite capacităților persoanei care este salvată. În cazul transportării mai multor persoane, costurile intervenției se împart în mod egal între utilizatori.

Consiliul Regional **Valle d'Aosta** a reglementat transportul medical programat și a definit sistemul tarifar pentru transportul medical de urgență și salvarea elicopterelor prin [Rezoluția 1054/2016](#). Astfel, în cazul unui apel nejustificat sau nepotrivit (evaluarea se face de către echipa de Salvare), se aplică o taxă de 225 EUR pe intervenție, care urmează să fie plătită de utilizator. Dacă se folosește ambulanța aeriană, aceasta costă 120 EUR pe minut. În caz de spitalizare, nu există niciun cost pentru persoana salvată.

[Rezoluția Consiliului Regional Piemont nr.27-2363/2015](#) stabilește taxele pentru apelurile nejustificate și inadecvate, care vor fi suportate de persoana salvată: 120 EUR pentru costul apelului; 120 EUR pe minut pentru operațiunile de salvare cu elicopterul; 50 EUR pe oră în cazul intervenției pe uscat (cost pentru fiecare oră suplimentară de operațiuni pentru fiecare echipă). Indiferent dacă există o spitalizare, intervențiile pentru utilizarea echipamentelor tehnice necorespunzătoare, nerespectarea indicațiilor, interdicțiilor sau limitărilor precum și alegerea rutelor care nu sunt adecvate la nivelul persoanei salvate vor fi suportate de persoana salvată.

Prin [Rezoluția Consiliului Regional Lombardia nr.X/4340/2015](#) se stabilește că în cazurile în care nu este nevoie de evaluare diagnostică sau de asistență medicală la o cameră de primiri urgente, costurile sunt suportate de utilizator astfel: serviciu de salvare aeriană 1500 EUR/oră; intervenție la sol 95 EUR/oră. Există reduceri de 30% pentru locuitorii din Lombardia și creșteri de 30% în cazul unui comportament imprudent.

Provincia Autonomă **Trento**, Rezoluția nr.644/2012: în cazul apelului unei persoane care nu necesită spitalizare, costul unei salvări cu elicopterul este de 750 EUR într-o situație de pericol grav (alpinist blocat pe un perete) și pentru care medicul care a intervenit nu a dispus expedierea imediată la un spital de urgență. În cazul unui apel total nejustificat, fără spitalizare, costul salvării aeriene variază între 98 și 140 EUR/minut (în funcție de elicopterul utilizat). În plus, există o contribuție în caz de spitalizare de 36,15 EUR.

Provincia Autonomă **Bolzano**, Rezoluția nr.1862/2002: dacă operațiunile de salvare cu elicopterul sunt justificate de nevoi medicale, utilizatorul va fi responsabil cu plata unui bilet de 100 EUR, plus orice costuri de urgență. În caz contrar, dacă intervenția nu este justificată, utilizatorul va suporta costurile totale ale intervenției, care pot ajunge până la maximum 1.000 EUR.

În **Veneto**, Rezoluția nr.1411/2011 prevede: **chiar și cei care desfășoară activități care necesită asistență medicală la camera de primiri urgente (dacă este „risc mare de urgență”) sunt supuși obligației de a achita o parte din costuri.** În această categorie sunt incluse alpinismul pe stâncă sau pe ghețar, alpinismul liber, schi alpin, speologia, parapanta sau deltaplanul, chiar și cu motor, sărituri cu schi sau schi nautic, schi freestyle, rafting, ciclism montan pe teren accidentat, folosirea în scop de agrement a vehiculelor motorizate și off-road pe teren accidentat. În aceste cazuri, costul este de 200 EUR per echipă de teren, plus 50 EUR/oră. În caz de salvare aeriană, costurile se ridică la 25 EUR/minut, până la maximum 500 EUR. Pentru un apel nejustificat sau lipsa necesității spitalizării, costul salvării aeriene este de 90 EUR/minut, maximum 7.500 EUR. Dacă intervin doar echipaje la sol, costul este de 200 EUR, plus 50 EUR/oră, până la maximum 1.500 EUR.

În **Abruzzo**, Rezoluția nr.42/2016 a încercat, de asemenea, să transfere costurile salvării către utilizator. Legea de înființare a Rețelei de alpinism speologic și canyoning din Abruzzo ([REASTA](#)) stabilește că intervențiile de salvare cu elicopterul care nu necesită asistență medicală, vor fi taxate, iar costurile vor fi suportate de către

utilizatorul transportat; în plus, aceste taxe vor fi majorate în cazul în care se va constata un comportament imprudent al persoanei respective.

Surse de informare:

- Siguranță și responsabilitate în practicarea sporturilor de zăpadă, <https://dirittodeglisportdelturismo.jus.unitn.it/law-of-tourism-sport/blog/il-nuovo-assetto-legislativo-della-sicurezza-e-della-responsabilita-nella-pratica-degli-sport-della-neve-dopo-il-d-lgs-40-2021/>
- Legislație privind zonele montane, <https://dirittodeglisportdelturismo.jus.unitn.it/law-of-tourism-sport/altro/mountain-law-and-regulations/>
- Asociația instructorilor de schi din Italia, <https://amsi.it/associazione/>
- Asigurarea de răspundere civilă pentru schiori, <https://studiolegalemaffi.it/cosa-dice-la-legge/cosa-dice-la-legge-sullobligo-di-assicurazione-per-sciatori>

POLONIA

[Legea din 18 august 2011 privind siguranța și salvarea în zonele montane și domeniile schiabile](#) stabilește în articolul 3 următoarele:

1. Asigurarea condițiilor de siguranță în zona montană revine ministrului responsabil cu afacerile interne, autorităților locale unde funcționează serviciile de salvare montană, direcțiilor parcurilor naționale și peisagistice situate în zona montană, precum și persoanelor fizice, juridice și unități organizatorice fără personalitate juridică, care desfășoară activități organizate în domeniul sportului, recreerii sau turismului.

2. Asigurarea condițiilor de siguranță la munte presupune în special:

- 1) marcarea zonelor, instalațiilor și dispozitivelor utilizate pentru sport, recreere sau turism;
- 2) stabilirea regulilor de utilizare a unei anumite zone, instalații sau a unui anumit dispozitiv;
- 3) asigurarea serviciilor de salvare montană;
- 4) anunțarea mesajelor de avalanșă.

În art.4 sunt prevăzute obligațiile persoanelor care se află în zona montană, care sunt obligate să exercite diligența cuvenită pentru a-și proteja propria viață și sănătate, ca și pe cea a altor persoane, și în special:

- 1) să se informeze și să respecte regulile de utilizare a unei anumite zone, instalații sau ale unui anumit dispozitiv;
- 2) să respecte indicatoarele de reglementare și de interdicție amplasate conform legii;
- 3) să se informeze și să își adapteze planurile de activitate la abilitățile proprii, la condițiile și prognozele meteo, la riscurile de avalanșă pentru o anumită zonă

și să respecte recomandările și restricțiile rezultate din nivelul anunțat de risc de avalanșă și condițiile meteorologice predominante și prognozate;

4) să utilizeze echipamente adecvate tipului de activitate desfășurată, eficiente din punct de vedere tehnic și în conformitate cu scopul propus și cu regulile de utilizare;

5) să informeze de îndată entitățile abilitate să efectueze operațiuni de salvare montană despre un accident sau persoană dispărută și despre alte evenimente care pot afecta siguranța persoanelor.

Potrivit legii, managerii zonelor amenajate pentru schi sunt responsabili cu siguranța tuturor persoanelor care se află în aceste zone, având ca atribuții:

- a. pregătirea, marcarea și securizarea zonelor, instalațiilor și echipamentelor utilizate pentru schi și snowboard, precum și monitorizarea continuă a stării măsurilor de securitate, marcajelor și condițiilor de schi;
- b. furnizarea serviciilor de salvare;
- c. definirea și diseminarea regulilor de utilizare a pârtiilor, instalațiilor și dispozitivelor;
- d. furnizarea de informații despre starea pârtiilor de schi și modificările acestora;
- e. desfășurarea de activități preventive și informative privind siguranța în timpul schiului și snowboard-ului;
- f. furnizarea de informații și crearea de facilități persoanele cu diferite tipuri de dizabilități.

În ceea ce privește informarea, articolul 28 prevede:

1. Managerul unei zone de schi amenajate trebuie să furnizeze informații cu privire la regulile de utilizare a pârtiilor, prin plasarea și difuzarea acestor informații la punctele de intrare în aceste zone și, în special, la punctele de vânzare a билетelor de intrare și la stațiile de cablu/dispozitive de transport cu centura destinate transportului de persoane.

2. În locurile prevăzute la alineatul 1, managerul zonei de schi amenajate va publica suplimentar informații care conțin în special:

1) hărți orientative ale zonelor de schi organizate care indică cursul, dificultatea, lungimea și marcajul traseelor de schi alpin și de fond și ale pârtiilor de schi disponibile pentru utilizare, precum și locațiile de prim-ajutor;

2) informații despre posibile închideri ale unor piste de schi alpin, piste de schi fond, pârtii de schi sau tronsoane ale acestora;

3) informații despre condițiile pârtiilor, inclusiv în special condițiile de zăpadă, starea pregătirii traseului, temperatura, viteza vântului, vizibilitatea;

- 4) informații care promovează practici sigure de schi și snowboard;
- 5) moduri de raportare a accidentelor, inclusiv numerele de telefon ale serviciului local de salvare de schi și numerele de urgență.

Persoana care practică schi alpin sau snowboard pe un domeniu schiabil amenajat, cu vârsta de până la 16 ani, este obligată să folosească o cască de protecție destinată acestui scop (art.29). Orice persoană care, având obligația de a îngriji sau de a supraveghea un minor cu vârsta sub 16 ani, permite acestuia să practice schi alpin sau snowboard pe o zonă de schi amenajată, **fără cască destinată acestui scop, se sancționează cu amendă.** (art.45.2).

Articolul 30 instituie interdicția de a schia sau de a face snowboard sub influența alcoolului sau a substanțelor interzise. În aceste situații, managerul domeniului schiabil amenajat (sau persoana împuternicită de acesta) poate refuza accesul pe pârtie sau poate dispune evacuarea de pe pârtie. În cazul nerespectării dispozițiilor art. 30, faptele se sancționează cu amendă, în conformitate cu [Legea din 24 august 2001 privind regimul contravențiilor](#) (Jurnalul de legi din 2022, articolul 1124).

Surse de informare:

- Siguranța pe pârtii – regulile de bază,
<https://gostyn.policja.gov.pl/wl4/profilaktyka/profilatyka-ogolna/205369,Bezpieczenstwo-na-stokach-Przypominamy-podstawowe-zasady.html>

SLOVENIA

[Legea privind siguranța în stațiunile de schi](#) reglementează regulile de bază în utilizarea pârtiilor de schi în scopul siguranței și ordinii, organizarea și exploatarea pârtiilor de schi, serviciile de salvare, obligațiile entităților și conduita responsabilă a schiorilor și a altor persoane. **Sunt definiți 26 de termeni specifici, condițiile de funcționare, precum și cerințele de siguranță** pe care trebuie să le asigure titularii cu atribuții în acest sens:

(1) *Operatorul stațiunii de schi asigură:*

1. *securitatea împotriva avalanșelor pe părțile predispuse la avalanșe ale stațiunii de schi,*
2. *protecție în apropierea prăpăștiilor și a altor locuri periculoase și impropii pentru schi,*
3. *protecție de-a lungul stâlpilor instalațiilor de telecabină de pe pârtia de schi și instalațiile de zăpadă și în alte locuri deosebit de periculoase și nepotrivite de pe traseul acestora;*
4. *ordinea și securitatea liniei de așteptare în fata aparatelor telecabinei,*

5. starea pârtiilor de schi deschise și a căilor de legătură, intrare și ieșire,
6. marcarea și monitorizarea pârtiei de schi,
7. serviciul de salvare, iar în cazul unei pârtii de schi mici, un salvator și echipamentul de salvare necesar,
8. o zonă amenajată și marcată corespunzător pentru sosirea unei ambulanțe,
9. un număr adecvat de supraveghetori și echipamentele acestora și
10. echipamente de avertizare sonoră și luminoasă la toate autovehiculele utilizate pe pârtia de schi în timpul programului de funcționare al pârtiei.

(2) Condițiile tehnice de funcționare a unei stațiuni de schi, echipamentele de protecție și echipamentele de avertizare sonoră și luminoasă a autovehiculelor utilizate pe o pârtie de schi se stabilesc de către ministrul care răspunde de domeniul instalațiilor de teleferic.

(3) Condițiile, metoda și sfera operațiunilor de salvare în stațiunea de schi se stabilesc de către ministrul sănătății.

Obligațiile operatorului pârtiei de schi sunt prevăzute în art.6:

(1) **Operatorul stațiunii de schi trebuie să efectueze controale de siguranță** ale stațiunii de schi înainte de începerea funcționării, în timpul funcționării și după încetarea funcționării programului de schi. De asemenea, operatorul pârtiei de schi trebuie să asigure în orice moment cerințele prevăzute la articolul 5 din prezenta lege, alte măsuri specificate în prezenta lege și reglementările emise pe baza acesteia, precum și autorizația de funcționare.

(2) **Operatorul stațiunii de schi trebuie să se asigure că pârtia de schi și căile de legătură, intrare și ieșire sunt pregătite corespunzător** pentru o utilizare în siguranță înainte de deschidere, că suprafața de zăpadă este tratată cu un plug de zăpadă și că suprafața neasfaltată este marcată și aranjată în un alt mod corespunzător.

(3) **Operatorul stațiunii de schi trebuie să dispună de un plan de salvare în caz de accidentare sau îmbolnăvire bruscă.** Planul va include:

- numărul de salvatori pe pârtia de schi,
- amplasarea mijloacelor de salvare pe pârtia de schi, cu excepția unei pârtii de schi mici, și
- metoda de activare a salvatorilor.

(4) **Planul de salvare va defini în mod clar sarcinile și responsabilitățile operatorilor individuali** în cazul unei necesități de salvare pe o pârtie de schi.

(5) Operatorul pârtiei de schi care are un plan de protecție și salvare, întocmit în conformitate cu reglementările privind protecția împotriva dezastrelor naturale și de altă natură, nu este obligat să întocmească un plan de salvare conform paragrafului (3), dacă planul inițial are prevăzut tot conținutul necesar menționat în prezentul articol. (...)

(6) Conținutul și forma detaliată a planului de salvare menționat la al treilea paragraf al prezentului articol se stabilesc de către ministrul sănătății, în funcție de mărimea pârtiei de schi.

În ceea ce privește informarea schiorilor, art.10 prevede următoarele:

(1) Operatorul stațiunii de schi se asigură că totalul orelor de funcționare a instalațiilor de teleferic, ultima cursă pe instalația de telecabină, o schiță a stațiunii de schi cu desemnarea instalațiilor de teleferic și intrările acestora, pârtiile de schi și nivelul de dificultate al acestora, traseele de schi, principalele intrări și ieșiri din stațiunea de schi, condițiile meteo și zăpada din stațiunea de schi, locația serviciului de salvare și numărul de telefon al salvatorului din stațiunea de schi sunt afișate pe panouri informative de la intrările în stațiunea de schi.

(2) Operatorul stațiunii de schi afișează în mod vizibil schiorilor instrucțiuni privind ordinea, siguranța și comportamentul schiorilor în stațiunea de schi la intrarea în stațiune, la stațiile inferioare ale instalațiilor telecabinei și pe pârtia de schi.

(3) Operatorul stațiunii de schi va amplasa panouri cu regulile internaționale de conduită ale Federației Internaționale de Schi (regulile FIS), într-un loc vizibil la intrarea în stațiunea de schi sau la stațiile inferioare ale instalațiilor telecabinei.

(4) Tipul și forma mijloacelor de marcare și de informare pe pârtia de schi și modalitatea detaliată de informare a schiorilor menționate la al doilea paragraf al prezentului articol se stabilesc de către ministrul responsabil cu domeniul instalațiilor de telecabină.

Potrivit legii, supraveghetorii pârtiei de schi și ofițerii de poliție sunt responsabili cu supravegherea comportamentului schiorilor și a altor persoane de pe pârtia de schi. Astfel, potrivit art.17, **operatorul stațiunii de schi trebuie să asigure un număr minim de supraveghetori pe durata exploatării stațiunii de schi:**

- pe o pârtie cu o capacitate de până la 500 de schiori, un supraveghetor,
- pe o pârtie cu o capacitate de până la 2000 de schiori, doi supraveghetori
- câte un supraveghetor pentru fiecare 1.000 de schiori suplimentari.

Articolele 18-22 stabilesc condițiile pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru a fi supraveghetor de pârtie. Articolul 23 și următoarele stabilesc obligațiile și interdicțiile pe care schiorii trebuie să le respecte pe pârtiile de schi (comportamentul responsabil), inclusiv purtarea obligatorie a căștii de către minorii cu vârste până la 14 ani. Astfel, *schiorul, alte persoane, precum și persoanele care lucrează pentru un operator de stațiune de schi nu pot schia sau efectua alte sporturi sau activități dacă se află sub influența alcoolului, a drogurilor ilegale, a medicamentelor psihoactive sau a altor substanțe psihoactive; se consideră că o persoană se află sub influența alcoolului dacă are mai mult de 0,50 grame alcool pe kilogram de sânge sau mai mult de 0,24 miligrame alcool pe litru de aer expirat. La*

practicarea schiului sau a altor activități, o persoană este considerată a fi sub influența unor droguri ilegale, medicamente psihoactive sau alte substanțe psihoactive dacă prezența unor astfel de substanțe în sânge sau salivă este determinată prin mijloace speciale, dispozitive speciale sau printr-un examen profesional. Procedura de verificare a stării psihofizice se efectuează în modul specificat de Regulamentul de circulație rutieră (art.24).

În articolele 25-26 sunt prevăzute atribuțiile supraveghetorului de pârtie și ale polițistului pe pârtia de schi; de exemplu, o persoană aflată pe pârtia de schi, suspectă de consum de alcool sau substanțe, dacă refuză testarea solicitată de polițist, va avea interdicție de a schia și i se va anula permisul de schi pe ziua respectivă, fără rambursarea costurilor. Aceleași măsuri se aplică și pentru nerespectarea regulilor de conduită responsabilă prevăzute la art.23.3.

Prevederile capitolului X se referă la atribuțiile de monitorizare a aplicării prevederilor legii de către poliție, inspectoratul responsabil cu afacerile interne, inspectoratul responsabil cu instalațiile de teleferice și inspectoratul sanitar; articolele 47-48 stabilesc sancțiunile contravenționale.¹⁶

¹⁶ Siguranța pe pârtiile de schi – cadrul juridic, <https://www.gov.si teme/varnost-na-smuciscih/>

Webografie

- Providing safety of tourism and recreation in the mountains, Poland and Slovak Republic, 2014, <https://www.nku.gov.sk/documents/47557/51374/2014%20-%20Moutain%20rescue%20service%20-%20tourism.pdf/8132ad4d-d1f8-15b2-7984-4a8ecad85ecd>
- Legea privind serviciul de salvare montană, Slovacia, <https://static.slov-lex.sk/static/SK/ZZ/2002/544/20151115.html>
- Reglementări legale privind siguranța pe pârtii, Slovacia, <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy-4&sprava=lyziari-do-15-rokov-musia-nosit-prilby>
- Aspecte juridice pe pârtiile de schi, Germania, https://www.anwalt-suchservice.de/rechtstipps/recht_im_skiurlaub_pistenrowdys_apre-ski_und_helmkamera_23117.html
- Asociația germană de schi, <https://www.deutscherskiverband.de/unsere-verantwortung>
- Siguranța pe pârtiile de schi, Slovenia, <https://www.gov.si teme/varnost-na-smuciscih/>
- Inventarierea și analiza reglementărilor din domeniul turismului Proiectul „Analiza, eficientizarea și actualizarea cadrului legal în domeniul turismului” SIPOCA 392/My SMIS 116156, <https://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2024/01/LIVRABIL-A-5.1-Inventarierea-si-analiza-reglementarilor-din-domeniul-turismului.pdf>
- Salvamont România, <https://www.salvamontromania.ro/>
- Italia și Tirolul de Sud: obligațiile schiorilor, <https://www.adac.de/news/skifahren-italien-haftpflicht/>
- ECPRD 3704 - Safe off road traffic in the mountains in particular with regard to priority vehicles (for example rescue vehicles)
- ECPRD 4915 - Regulations on mountain rescue services
- ECPRD 5683 - Mountain Guide/mountain professions
- Legal aspects of safety in mountains, https://cotg.pttk.pl/wp-content/uploads/2020/05/bezpieczenstwo_aspekty_ang.pdf